

Asia: VN/23585/2023

Lausuntopyyntö yleisen tietosuoja-asetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat olleet yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Tiedon liikkuvuus: Yleisen tietosuoja-asetuksen merkittävimpiin hyötyihin kuuluu tiedon liikkuvuuden edistäminen ja sääntelyn yhtenäistäminen EU:n alueella. Viranomaisten näkökulmasta tämä tarkoittaa muun muassa, että markkinoilla tarjolla olevat tietojärjestelmäratkaisut ovat aiempaan verrattuna luotettavampia ja julkisten palvelujen edellyttämän tietosuojan tason kanssa yhteensopivampia. Suomessa viranomaistoiminnassa kansallinen soveltamiskäytäntö on kuitenkin muodostunut tiedon liikkuvuuden kannalta kokonaisuutena katsoen rajoittavammaksi kuin asetuksessa on tarkoitettu. Siten rekisteröidyn näkökulmasta EU-sääntelyssä tavoitellun My Data –periaatteen toteutuminen estyy monin paikoin suomalaisessa viranomaistoiminnassa.

Viranomaisten välinen tiedon liikkuvuus yli toimialarajojen: Tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on edistää henkilötietojen vapaata liikkuvuutta ja suojata luonnollisten henkilöiden henkilötietoja sekä luoda säännöt henkilötietojen käsittelyyn. Once only -periaate (SDGR), tiedonhallintalain yhteentoimivuusvaatimukset sekä avoimen datan direktiivi luovat viranomaisille velvoitteita siirtää henkilötietoja viranomaisten välillä tietyissä tilanteissa. Yhteentoimivuuden kautta tietojen hyödyntäminen lisääntyy, kun huolehditaan myös semanttisesta yhteentoimivuudesta. Kansallisten rekisterien hyödyntäminen tiedonhallintalain yhteentoimivuutta koskevien vaatimusten mukaisesti ei toteudu täysimääräisesti. Koska kansallinen lainsäädäntö usein ei sisällä julkisuuslain edellyttämää lakiperustaa tietojen luovuttamiselle, tiedon luovuttamiseksi on oltava julkisuuslain 26 §:n tai 29 §:n mukainen suostumus. Tämänhetkisessä tilanteessa viranomaisen organisaatiossa niin asiakkaan kuin ammattihenkilön on haastavaa hahmottaa, missä tilanteissa on kyse julkisuuslain tarkoittamasta suostumuksesta, milloin taas lakiin perustuvasta suostumuksesta. Haastekerrointa lisää se, että sama asiakas saattaa hyödyntää hallintoasiansa edistämiseksi yksityisiä palveluja, joissa käsittelyperusteena on tietosuoja-asetuksen mukainen suostumus. Näin tapahtuu esimerkiksi, kun henkilö hankkii yksityiseltä lääkäriasemalta lääkärintodistuksen Kelan etuuskäsittelyä varten. Jotta tiedon liikkuvuuden sekä Once only –periaatteen tavoitteita voidaan toimeenpanna, kansallista lainsäädäntöä on kehitettävä sallimaan tietojen siirtäminen viranomaisten välillä rekisteröidyn oikeuksia ja My data –periaatetta kunnioittaen.

Käsittelyperusteen tulkinta: Käsittelyperusteiden ymmärtämisessä kansallisessa soveltamisessa on ongelmia viranomaistoiminnassa. Tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) tarkoittamassa lakiin perustuvan viranomaistehtävän toteuttamisessa haasteet liittyvät seuraaviin asioihin: Hankeperusteisessa toiminnassa on vaikeuksia tunnistaa, miltä osin hankkeella toteutetaan viranomaisen lakisääteisiä tehtäviä ja miltä osin hankkeen tehtävät eivät perustu lakiin. Hankkeessa ei tunnisteta, milloin kerätään/käsitellään sellaista tietoa, joka ei ole tarpeen lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi. Näissä tilanteissa ei tule käyttää 7 artiklan tarkoittamaa suostumusta käsittelyperusteena. Toisaalta viranomaiset eivät tunnista, milloin käsittelyperusteena on lakisääteinen viranomaistehtävä ja suostumusta tarvitaan vain tiedon luovuttamiseksi rekisterien välillä. Kun viranomainen tarvitsee henkilötietoa lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi, käsittelyperusteena ei ole rekisteröidyn suostumus vaan tietosuoja-asetuksen 6(1)(c). Tällöin viranomaisella on oikeus käsitellä sellaista tietoa, jota se on saanut rekisteröidyn antamalla tiedon luovuttamista koskevalla julkisuuslain 26 §:n tai 29 §:n tarkoittamalla suostumuksella. Kentällä on levinnyt tulkintoja, joissa ei eroteta tietosuojalain käsittelyperusteita koskevaa sääntelyä julkisuuslain tarkoittamista salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevista säännöksistä.

Käyttötarkoitussidonnaisuus: Käyttötarkoitussidonnaisuuden tulkintaa tulee selventää tietosuoja-asetuksen kansallisessa soveltamisessa.

Kansallisessa soveltamisessa käyttötarkoituksen yhdenmukaisuutta tulisi tulkita vastaavalla tavalla kuin muualla EU:n alueella, etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen osalta. Tulkintakäytäntö, jossa käyttötarkoituksia rajataan tiukasti, haittaa viranomaisten yhteistyötä yhteisen asiakkaan palvelujen järjestämisessä. Hyvinvointialueella tämä tulkinta johtaa kansalliseen sääntelyyn, jossa hyvinvointialueen asiakkaan tiedot on hajautettu kahteen rekisteriin. Tästä aiheutuvat tietokatkokset, viiveet, paperityöt sekä eriytetyt ICT-ratkaisut estävät ja hidastavat heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden palveluja, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittaminen on asiakkaalle välttämättömän tärkeää. Yhdenmukaisen käyttötarkoituksen tunnistaminen ja tiedonkulun helpottaminen on palvelujen onnistumisen kannalta keskeistä myös sote-palvelujen ja muiden viranomaisten yhdyspinnoilla, kuten opiskeluhuollossa ja TE-palveluissa.

Onko tietosuojalaki koettu yleisesti toimivaksi? Minkälaisia haasteita sen soveltamisessa on ilmennyt?

-

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollistamaa sääntelyliikkumavaraa käytetty EU:ssa ja Suomessa tarkoituksenmukaisella tavalla? Jos ei, miten ja minkälaisia tilanteita varten tietosuoja-asetuksen sääntelyliikkumavaraa tulisi käyttää eri tavoin kuin on tehty?

Sote-asiakastietoja koskeva kansallinen liikkumavara: Hyvinvointialueilla henkilötietoja kerätään ja käsitellään lakisääteisen viranomaistehtävän toteuttamista varten. Kansallinen lainsäädäntö kuitenkin erottelee henkilötiedot rekisterirajoilla sosiaali- ja terveydenhuollon eri rekistereihin. Tämä hankaloittaa merkittävästi sote-ammattilaisten työtä. Sote-ammattilaiset eivät enää työskentele siiloissa vaan integroiduissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Silti sote-järjestämislaki, asiakastietolaki ja palveluja koskeva erityislainsäädäntö edellyttävät asiakastiedon erittelemistä eri rekistereihin. Sote-uudistuksen tavoitteena on ollut tuoda sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut saman katon alle, mutta uudistuksessa on unohdettu tiedon integraatio. Lisäksi tietoja ei voi luovuttaa yli rekisterirajojen ilman asiakkaan suostumusta. Palvelujen antamisen sijaan sote-

ammattilaisen työaika kuluu kohtuuttoman paljon suostumuskäytäntöjen ylläpitoon. On varmistettava, että asiakas on antanut suostumuksen asiakastietojen luovuttamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterien välille. Pelkkä informointi ei riitä, sillä asiakkaan on aidosti ymmärrettävä suostumuksen merkitys. Sote-ammattilaisella kuluu kohtuuttoman paljon aikaa asiakaspalvelutilanteessa suostumuksen merkityksen avaamiseen asiakkaalla. Lisäksi asiakkaan on vaikea ymmärtää, miksi suostumusta tarvitaan.

Sote-asiakastietojen rekisterinpito Uudellamaalla: Sote-asiakastietojen osalta kansallista liikkumavaraa käytetty niin, että rekisterinpitäjyys on lukittu tavalla, joka ei mahdollista sujuvaa tiedonkulkua Uudellamaalla. Käyttötarkoituksen yhdenmukaisuuden perusteella kansallisessa sote-asiakastietoa koskevassa sääntelyssä olisi mahdollista joko säätää yhteisrekisterinpitäjyydestä tai vähintään oletusarvoisesta tiedonkulusta Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän kesken (vrt. kumottu terveydenhuoltolain 9 §). Uudenmaan hyvinvointialueilla, Helsingin kaupungilla ja HUS-yhtymällä on yhteinen järjestämistehtävä alueen väestön terveydenhuollon ja terveyden edistämisen osalta. Sote-palvelujen järjestämistä koskeva lainsäädäntö edellyttää perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon vertikaalista integraatiota sekä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteensovittamista. Tämä ei onnistu Uudellamaalla ilman sujuvampaa tiedonkulkua HUS-yhtymälle kuuluvan erikoissairaanhoidon ja hyvinvointialueille ja Helsingille kuuluvien peruspalvelujen, mukaan lukien sosiaalihuolto, välillä.

Sote-asiakastiedon toisiokäyttö: Hyvinvointialueilla haasteeksi on noussut sote-asiakastietoa koskevan toisilain ja tietosuoja-asetuksen yhtäaikaisten soveltaminen. Toisiokäytön tarkoituksiin koostettavat tietoaineistot ja poiminnat ovat laajoja, jolloin tietolupaviranomaisen (Findata) tietoturvalisessä käyttöympäristössä tehdään mittavia henkilötiedon käsittelytoimia. Vaikka tietoluvasta riippuen aineisto luovutetaan hakijatahon käsiteltäväksi pseudonymisoituna tai anonymisoituna, toiminta sisältää mahdollisuuden tunnistettavissa olevan henkilötiedon käsittelystä. Toisilain soveltamisessa tarvitaan selvennystä tietosuoja-asetuksen tulkintaan siitä, milloin eri rekistereistä yhdistelty data-aineisto voidaan katsoa anonymisoiduksi niin, ettei aineisto enää sisällä henkilötietoa. Vastaavasti tulee selvittää pseudonymisoinnin käyttöä ja riittävyttä suojakeinona silloin, kun pseudonymisoitu aineisto voi sisältää rekisteröidystä laajasti yhdisteltyä tietoa.

Teknologian kehittäminen: Tietosuoja-asetukseen tulisi tuoda mahdollistavia mekanismeja teknologian kehittämisen tueksi. Esimerkiksi nykyisellään asetukset ei mahdollista rajoitettua henkilötietojen käsittelyä teknologian kehittämiseksi ja testaamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sen sijaan joudutaan käyttämään testidataa, jolla ei pystytä luotettavasti testaamaan kaikkia palvelujen kannalta tarpeellisia toiminnallisuksia. Hyvinvointialueilla kyse on viranomaistehtävän toteuttamiseksi tarpeellisesta kehittämisestä, jolla mahdollistetaan sote-palvelujen saatavuuden ja asiakaslähtöisyyden parantaminen. Siten sääntelyliikkumavaraa tulisi jatkossa käyttää niin, että säädettäisiin mahdollistavia mekanismeja teknologian kehittämisen tueksi.

Millä toimialoilla yleistä tietosuoja-asetusta on pantu täytäntöön tehokkaasti ja onnistuneesti huomioiden asetukselle asetetut tavoitteet edistää rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien toteutumista sekä edistää tiedon vapaata liikkuvuutta EU-alueella?

Minkälaisia haasteita on ilmennyt yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen lainsäädännön tai muun EU-lainsäädännön yhteensovittamisessa eri soveltamistilanteissa?

Opiskeluhoolto: Hyvä käytännön esimerkki huonosta tiedon kulusta on opiskeluhoolto. Oppilaan kannalta olisi tärkeää, että kaikki koululla työskentelevä henkilökunta on tietoinen oppilaan tilanteesta ja oppilaalle voidaan tarjota hänen tarvitsemat palvelut. Koululla kuitenkin työskentelee kolmen eri rekisterin toimijoita: koulutuksen järjestäjä, sosiaalihuolto ja terveydenhuolto. Oppilaan tietoja ei voida luovuttaa ilman oppilaan suostumusta yli rekisterirajojen. Väijäämättä ollaan tilanteessa, jossa oppilas jää vaille tarvitsemaansa palvelua, koska yhdelläkään ammattilaisella ei ole kokonaiskuvaa oppilaan tilanteesta. Ammattilaiset voivat auttaa oppilasta moniammatillisessa yhteistyössä sen jälkeen, kun oppilas on antanut suostumuksensa tietojen luovuttamiseen. Valitettavan usein oppilas kuitenkin saa palvelua liian myöhään, ongelmiin olisi pitänyt pystyä tarttumaan aiemmin. Sama ongelma esiintyy myös muissa palvelukokonaisuuksissa eri yhdyspinnoilla. Ihmisten ongelmat ja palveluntarve eivät ole siiloissa ja noudata rekisterirajoja. Ihmisille on pystyttävä tarjoamaan palveluita kokonaisuuksina, joissa eri toimialan ammattilaiset tekevät moniammatillista yhteistyötä. Palveluja pitäisi pystyä tarjoamaan ennaltaehkäisevästi, mutta rekisterirajat ja suostumuksen käsittelyt hidastavat prosessia liikaa ja ihmisten ongelmat kasaantuvat ja tarvitaan yhä raskaampia palveluja asiakkaan tilanteen korjaamiseksi.

European Health Data Space: Luonnos asetuksesta eurooppalaiseksi terveydenhuollon data-avaruudeksi (EHDS) sisältää terveydenhuollon asiakastiedon ensisijaista ja toissijaista käsittelyä koskevaa sääntelyä. EHDS:n ja tietosuoja-asetuksen yhtäaikaista soveltamista tulee selventää EHDS:n edetessä. Erityinen haaste on asetusluonnoksessa EHDS:n toisiokäytön soveltamisalaan esitettyjen henkilötietojen laajuus sekä rekisterinpitäjien ja käyttötarkoitusten moninaisuus. Toisiokäytön piiriin esitettyihin tietoluokkiin kuuluu mm. geenidata sekä terveyteen liittyvä käyttäytymisdata. Lopputuloksena voi olla, että toissijaisen käytön aikana aineistot muodostuvat niin laajoiksi, että henkilötietojen anonymisointi ei käytännössä enää ole mahdollista eikä pseudonymisointi välttämättä ole riittävä suojakeino. Siten toisiokäytön puitteissa saatetaan toteuttaa mittavia arkaluonteisen henkilötiedon käsittelytoimia.

Onko eri jäsenvaltioiden tietosuojalainsäädäntöjen eroavaisuuksiin ja täytäntöönpanoon liittyen tunnistettu haasteita? Jos on, minkälaisia haasteita?

Ovatko Euroopan tietosuojaneuvoston antamat ohjeet auttaneet käytännön soveltamistilanteisiin liittyvien ratkaisujen tekemisessä? Mitä yleisen tietosuoja-asetuksen tulkintaa koskevia ohjeita vielä tarvittaisiin?

Tiedon liikkuvuus ja My Data: My data –periaatteen alaisen rekisteröidyn omien tietojen omistajuuden osalta tarvitaan lisää tulkintaohjeita. Kansallisesti tämä tarkoittaa, että luodaan selkeät suostumuskäytännöt esim. OmaKantaan vietävien tietojen hyödyntämiseen. Toisaalta omien tietojen omistajuutta, asiakasta tietojensa hallinnoijana ja luvittajana, esim. ID-wallet –ajattelua, tulisi selventää suhteessa tietosuoja-asetukseen ja kansalliseen lainsäädäntöön.

Selkeyttämistä tarvitaan myös suhteessa tiedonhallintalakiin. Tiedonhallintalain tarkoituksena oli luopua menettelyistä, joissa ihmisen pitää itse toimittaa toisen viranomaisen annettavaksi kuuluvia

asiakirjoja. Tällaista sääntelyä pitää välttää silloin, kun tieto on jo jollain viranomaisella. Tieto ei monien rajoitusten vuoksi edelleenkään liiku riittävän automaattisesti viranomaisten välillä, vaan eri toimijoiden kanssa asioiva ihminen päätyy usein omien tietojensa välittäjäksi. Tiedonhallintalain pitäisi mahdollistaa teknisen rajapinnan avulla tapahtuva tietojen luovuttaminen julkista hallintotehtävää hoitavien toimijoiden välillä.

Julkishallinto toimii tehokkaasti, kun tiedon liikkumisen tekniset ratkaisut ja säädökset ovat järkeviä. Tämä vaatii tuekseen hallinnonrajat ylittävää kehittämistä. Ihmisen palvelupolku pitää suunnitella eri toimijoiden yhteistyössä elämäntapahtumalähtöisinä palvelukokonaisuuksina organisaatiolähtöisten palvelujen sijaan. Sujuvampi tiedon hyödyntäminen tukisi myös rekisteriaineistojen käyttöä esimerkiksi tutkimuksessa ja tilastoinnissa.

Onko edustamanne organisaatio ollut mukana laatimassa yleisen tietosuoja-asetuksen 40 artiklan mukaisia käytännesääntöjä tai harkinnut niiden laatimista? Mitkä ovat käytännesääntöjen laatimiseen liittyviä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita?

-

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvä seuraamusjärjestelmä Suomessa tehokas ja tarkoituksenmukainen? Mitä merkittävimpiä hyötyjä ja haasteita seuraamusjärjestelmään liittyy?

-

Ovatko yleisen tietosuoja-asetuksen kansainväliset tiedonsiirtomekanismit toimivia vai tulisiko niitä kehittää edelleen ja miten niitä tulisi kehittää edelleen? Mitkä ovat olleet kansainvälisiin tiedonsiirtoihin liittyvät merkittävimmät hyödyt ja haasteet?

Pilvipalvelut julkishallinnossa: EU sääntely on pilvipalvelujen tarjoajien suhteen tunnettua sisämarkkinoilla. Pilvipalveluja koskevat regulaatiomenetelmät auttavat teknologian hyödyntämistä, joskin Schrems-päätökset ja niistä johtuvat tilanteet olleet hankalia erityisesti palvelunostajan näkökulmasta. Oikeuskäytännöstä on seurannut epävarmuutta siitä, miten käytännössä varmistetaan pilvipalvelun tietosuoja riittävällä tavalla.

Kansallisen liikkumavaran käyttö pilvipalvelujen yhteydessä on isompi haaste, johon toivottavasti saadaan ns. julkipilvisääntöjen ja neuvottelun kautta yhteistä pohjaa Suomen markkinalle eli kansallisia tai EU-tason linjauksia sekä Cirrus –hankkeen lopputuotokset.

Haasteena sääntelyn ja ohjeistuksen kehittämisessä on pilviratkaisuiden ja käyttötarkoitusten moninaisuus, jolloin yhteistä ohjeistusta kaikkeen on hankalaa saada aikaan. Ristiriitaa esiintyy myös organisaatioiden pilviosaamisessa suhteessa pilviratkaisujen ostamisen käytännön välttämättömyyteen. Ohjeita ja materiaalia on todella paljon, ns. GDPR vaatimukset, tekniset ja organisatoriset suojaukset, jolloin sopimusriskien hallittavuus vaatii osaamista organisaatioilta.

Pilvipalvelujen hyödyntämistä koskevan sääntelyn selkeyttämisellä on myös tärkeä yhteys kriisivalmiuteen, varautumiseen ja yhteiskunnan kriittisten toimintojen varmistamiseen häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Seuraavat AKUSTI-foorumin pilvipalveluselvityksestä:

THL määräyksissä 04/2021 ja 05/2021 asetetaan jatkuvuuden varmistamiselle erityisiä varautumisen vaatimuksia julkisen terveydenhuollon ensihoidon ja päivystyksen toteuttamiseen tarvittavien kriittisten järjestelmien osalta (ns. A3-kriittiset):

”Kriittisiä luokan A3 järjestelmiä ovat ne luokan A3 tietojärjestelmät, joita käytetään erikoissairaanhoidossa tai kuntien tai hyvinvointialueiden sairaaloissa tai julkisen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa päivystysvastuun toteuttamisessa ja ensihoidossa taudinmääritykseen, sairauksien tutkimukseen ja hoitoon ja näihin liittyvien asiakastietojen hallintaan. Kriittisten järjestelmien joukkoa on mahdollista laajentaa myöhemmin.”

”Luokan A3 kriittisissä järjestelmissä järjestelmän jatkuva toimivuus tai viiveetön palauttaminen toimivaksi on oltava mahdollista nopeasti sellaisen poikkeavan tilanteen vallitessa, jossa yhteiskunnan verkkoyhteydet on rajoitettu Suomen maantieteellisten rajojen sisäpuolelle.” (liite 3g, vaatimus AKYM16).

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen ns. laajennettu alueellinen soveltamisala, joka kattaa myös EU:n markkinoilla toimivien kolmansien maiden toimijoiden suorittaman henkilötietojen käsittelyn, toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla? Olisiko yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon liittyvää yhteistyötä kolmansien maiden kanssa tarpeen kehittää ja miten?

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen I lukuun – Yleiset säännökset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen II lukuun – Periaatteet

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun – Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn informointi: Sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä pelastuspalveluissa tietosuoja-asetuksen edellyttämä rekisteröidyn informointi käsittelytoimista teettää merkittävän määrän työtä ja kustannuksia. Syynä työmäärään ei ole tietosuoja-asetus, vaan kyseisiä palveluja koskeva kansallisen liikkumavaran puitteissa säädetty lainsäädäntö.

Sote-asiakastietolaki sekä pelastustoimen rekisterinpitoa ja asiakastiedon käsittelyä koskeva sääntely ovat rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisen näkökulmasta monimutkaisia ja hankalia soveltaa. Palveluista vastaavien ammattihenkilöiden on työlästä ja vaikeaa hahmottaa ja siten myöskään kuvailla tiedon käsittelyä hyvinvointialueella asiakkaalle. Tietosuoja-asetuksen lisäksi kansallinen sääntely sisältää sote-asiakkaan tahdonilmaisuja, jotka eivät kuitenkaan tarjoa selkeitä ja helposti käytettäviä keinoja omien asiakastietojen käsittelyn hallintaan.

Rekisteröidyn informoinnin kannalta haasteita aiheuttaa myös toisilaki, joka sallii sote-asiakastiedon käsittelyn toissijaisiin tarkoituksiin. Näistä käsittelytoimistapalvelua toteuttavilla ammattihenkilöillä ja asiakkailla ei juuri ole tietoa, jolloin rekisteröidyn kattava informointi ja oikeuksien toteuttaminen toisiokäytöstä on lähes mahdotonta.

Automaattinen päätöksenteko: Tietosuoja-asetuksen automaattista päätöksentekoa koskevia säännöksiä sovelletaan Suomessa ajoittain erittäin rajoittavasti. Kansallisessa soveltamisessa on vaikeuksia tunnistaa, milloin on kyse tietosuoja-asetuksen automaattisen päätöksenteon tunnusmerkit täyttävästä prosessista ja milloin esimerkiksi automaattisesta tietojen käsittelystä tai suodatetuista tiedon poiminnoista viranomaistoiminnan tehostamiseksi ja kohdentamiseksi ilman päätöksentekoa.

Ennakoivien toimintamallien hyödyntäminen sote- ja pelastuspalveluissa kuuluu tärkeimpiin väestön terveyttä ja hyvinvointia edistäviin sekä sote-palvelujen kustannuksia hillitseviin toimenpiteisiin sekä lähitulevaisuudessa että pitkällä aikavälillä.

Tulkinnan selventäminen on välttämätöntä, jotta sosiaali- ja terveydenhuollossa voidaan kehittää ennakoivia palveluja tai väestöön kohdistuvia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia algoritmiavusteisesti. Epävarmuus siitä, milloin ennakoivat toimintamallit edellyttäisivät lailla säätämistä tai rekisteröidyn suostumusta, voivat lamaannuttaa ennakoivien palvelujen kehittämisen.

Automaattisen päätöksenteon mahdollistaminen viranomaistoiminnasta olisi selkeintä toteuttaa kansallisella lainsäädännöllä. Tietosuoja-asetus mahdollistaa automaattista päätöksentekoa yrityksille rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella.

Kansallisen liikkumavaran osalta tulisi selventää tietosuojaa koskevan vaikutuksenarvioinnin roolia ja suhdetta tiedonhallintalain mukaisen tiedonhallintamallin muutosvaikutusten arviointiin uusia teknologioita hyödynnettäessä

Esimerkiksi palvelujen ennakointi asiakas- ja potilastietoa algoritmeja hyödyntämällä tulisi selkeämmin erottaa tietosuoja-asetuksen tarkoittamasta automaattisesta päätöksenteosta. Tämänhetkinen tilanne epäselvä, koska tietosuojavaltuutetun päätökset ja sitä kautta tulevat toimintatavat eivät ole linjassa muussa lainsäädännössä annettujen automaattisen päätöksen teon mahdollisuuksien kanssa. Tämä kokonaisuus ja toimintatavat tulisi jäsentää selkeästi (kts. ATSV Päätös 3895/83/2022 ja ATSV Päätös 6482/186/2020).

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä

Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä: Rekisterinpitäjän ja käsittelijän käsitteiden soveltaminen eroaa Suomessa niin kielellisesti kuin kansallisen soveltamisen tasolla tietosuoja-asetuksen ”data controller” ja ”data processor” –käsitteistä. Näitä vastuita ja rooleja tulisi tuoda suomalaisessa tietosuojasäätelyssä lähemmäs yleiseurooppalaista soveltamiskäytäntöä.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa kansallista liikkumavaraa on käytetty niin, ettei rekisterinpitäjäyys aina seuraa ”data controller” –roolia. Siten kansallisen lainsäädännön seurauksena rekisterinpito voi olla taholla, joka ei täytä tietosuoja-asetuksen ja EDPB:n soveltamiskäytännön mukaisia rekisterinpitäjän tunnusmerkkejä. Toisaalta samalla sellainen taho, joka käytännössä toimii rekisterinpitäjänä, saatetaan kansallisessa lainsäädännössä asettaa henkilötiedon käsittelijän rooliin.

Hyvinvointialueet toteuttavat esimerkiksi vastaanottopalvelujen piirissä oleville terveydenhuollon palveluja, joiden kustannus- ja järjestämisvastuu on Migrillä. Lisäksi sopimuksenvaraisesti tuotetaan terveydenhuollon palveluja Puolustusvoimien lukuun. Näissä tilanteissa rekisterinpitäjä on Migri tai Puolustusvoimat, vaikka käytännössä hoito toteutuu hyvinvointialueella. Kyse ei ole ainoastaan henkilötietojen käsittelystä palvelujen järjestäjän lukuun, vaan hyvinvointialue vastaa näiden

henkilöjen palveluista. Siten rekisterinpitäjyys ei vastaa hyvinvointialueen vastuuta itse hoidosta. Tästä aiheutuu haasteita myös turvapaikanhakijan saadessa kotikunnan tai varusmiehen siirtyessä siviiliin.

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen V lukuun – Henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IV lukuun – Riippumattomat valvontaviranomaiset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VII lukuun – Yhteistyö ja yhdenmukaisuus

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen VIII lukuun – Oikeussuojakeinot, vastuu ja seuraamukset

-

Kommentit yleisen tietosuoja-asetuksen IX lukuun – Tietojenkäsittelyyn liittyviä erityistilanteita koskevat säännökset

-

Kimmel Kaisa
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy